

DR. GELEI GÁBOR
(1915–1952)

1915. augusztus 20-án született Árkoson (Erdély, Háromszék Megye).

Gyermekevei és ifjúsága úgyszólván gondtalan volt. A szülői házból hozta magával a természettudományos érdeklődést. Már kis gyermek korában örömmel ment édesapjával a természetbe, ahol megfigyeléseket és gyűjtőmunkát végeztek. Édesapja Dr. Gelei József akadémikus, a világhírű zoológus, céltudatosan irányította gyermeke figyelmét a természet szeretetére.

Elemi iskoláit Kolozsvárott, a gimnáziumot Szegeden végezte. Jeles tanuló volt. Az 5. gimnázium elvégzése után a Szent Anna-tónál segédkezett atyja kutatómunkáinál. Hetedikes gimnazista korában előadást tartott a recesszív öröklődésről. 1933-ban érettségizett, jeles eredménnyel.

1934-ben a szegedi Tudományegyetemre iratkozott be. Előbb fizikát és kémiát tanult, majd kémia-természettudomány szakos tanári oklevelet szerzett (kitűnő eredménnyel).

Egyetemi évei alatt kezdte el a tudományos kutatómunkát. Pályázatokon vett részt. Két alkalommal is pályadíjat nyert külön dicsérettel.

1937 nyarán Berlinben, majd később Bécsben és Münchenben képezte tovább magát, az ottani zoológus professzorok irányításával.

1938-ban doktorált summa cum laude eredménnyel.

1941-ben megnősült. Feleségével, Magdó Ilonával példás családi életben nevelte 3 gyermekét: Juditot, Gábort és Istvánt.

A második világháború során szovjet hadifogságba esett, ahonnan csak 1947 decemberében került haza. Ekkor a szegedi Polgári Tanárképző Főiskolára helyezték az állattan megbízott előadójának.

1948-ban a Debrecenben megalakult Pedagógiai Főiskola biológia tanszékére nevezték ki. Itt kapcsolódott be az általános iskolai tanárképzésbe.

1949-ben a főiskola Egerbe költözött, ahol Dr. Gelei Gábor az Állattani Tanszék első kinevezett tanszékvezető főiskolai tanára lett. A tanszék munkája nehéz körülmények között indult. Az új intézmény felszerelése és személyi állománya még nagyon hiányos volt.

Nagy lelkesedéssel kezdett munkához. Megfontolt vásárlások révén fejlesztette a tanszék műszerparkját és könyvtárát.

Munkáját kezdetben Flint Gusztáv, Zétényi Endre és dr. Lukács Dezső óraadó tanárok segítették.

1950-ben Dr. Bende Sándor és Dr. Lukács Dezső nyert kinevezést a tanszék-re. 1951-ben pedig a főiskolán akkor végzett tanítványát, Vajon Imrét neveztette ki gyakornoknak, majd tanársegédnek maga mellé.

A kis létszámú tanszéken nagy lendülettel indult meg a tanszékfejlesztő és a szaktudományi, valamint a tantárgy-pedagógiai kutatómunka.

E mellett mindvégig elsőrendű feladatának tekintette – a kor követelményeinek megfelelő – színvonalas oktató-nevelő munkát, vagyis a jól felkészült biológus szaktanárok képzését.

Egészségét betegsége, amely 1947-ben jelentkezett vállfájás formájában, kezdetben reumának vélték – mindinkább aláásta. Többször kellett orvosi, majd klinikai kezeléseket is igénybe vennie. Tanítványai és munkatársai előtt a végső-kig leplezte betegségét. Igyekezett derűs és vidám maradni. Sorsába nem tudott belenyugodni. Hallgatói kérésére még tanév végén nagyon betegen is eljött vizsgáztatni, de a vizsgáztatásokat át kellett adnia munkatársainak. Halálos ágyán, élete utolsó pillanataiban is tevékenykedett. „Állattani kísérletek és gyakorlatok” c. könyvének tördelt korrektúráját ekkor nézte át. Könyve megjelenését már nem érthette meg, mert 1952. augusztus 23-án elhunyt a budapesti klinikán. Munkássága kibontakozásának előestéjén felörölte fiatal szervezetét a benne évek óta lappangó kór (lymphosarcoma). Gelei Gábor ekkor még csak 37 éves volt.

Dr. Gelei Gábor lelkes tanár és kutató volt. A tudományos munka iránti szeretetét apjától tanulta, és azoktól a professzoroktól, akik mellett munkatársként dolgozott. Először egysejtű állatokkal foglalkozott, de az állatélettani kutatásokban is komoly eredményeket ért el. Egerbe kerülve a Bükk-hegység forrásainak és patakjainak állatvilágát kezdte kutatni. Laboratóriumában a hidra fajok vegetatív hibridizációjával foglalkozott. Az MTA is támogatta ezeket a kutatásokat.

Örömmel és lelkesedéssel foglalkozott az általános iskolai szaktanárképzéssel, törődve az általános iskolai állattan tanításának kérdésével is. Hangsúlyozta, hogy az iskolai állattan tanítását sok bemutatással és kísérlettel kell élményszerűvé és hatékonyá tenni. Ezen a téren maga járt elől jó példával. Előadásait gazdagon demonstrálta. Ez a felfogás vezette egy olyan könyv megírására, amely az általános iskolai szaktanároknak nyújt sok segítséget és útmutatást iskolai munkájukhoz.

A főiskolások részére készülő jegyzetek írásában is részt vett. Fejezeteket írt az Általános állattan I. és az Állattani gyakorlatok c. főiskolai jegyzetekben. Lektorálta 1950-ben a középiskolai állattan tankönyv kéziratát. A levelező főiskolai hallgatókkal is szívesen foglalkozott.

Előadásai gördülékenyek, könnyen érthetőek voltak és lenyűgöztek bennünket. Nevelői egyéniségként ember és tanár volt a szó szoros értelmében. Komoly külső és meleg érző szív jellemezte. Harcolt az igazságért, tanítványai szerették.

Túrócziné Bacskai Ilona – azóta aranydiplomás – tanítványa írja: „Kedves tanáraink közül legszívesebben Dr. Gelei Gábor állattanosra gondolok vissza, aki példát mutatott emberségből, mesterségből. Reális, korrekt, ízig-vérig tanár volt. Őszinteségét a mai napig becsülöm.”

Hazai és külföldi szakfolyóiratokban megjelent publikációinak száma 14; 6 magyarul, 8 német nyelven jelent meg. Könyve: Állattani kísérletek és gyakorlatok.

Ő neveztetett ki engem is az állattani tanszékre. Sokat tanultam Tőle, Ő indított el a pályán. Ennek eredményeképpen 40 évet dolgoztam a főiskola állattani tanszékén. A második húsz évet vezetőként töltöttem el itt, reményeim szerint az ő szellemében végezve munkámat.

Eger, 2009. augusztus. 10.

Dr. Vajon Imre